

ประมวลสรุปข้อมูลสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในปี ๒๕๕๙
จาก เวที กสม. พบประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (๒๘-๓๐ มีนาคม ๒๕๕๙)

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้จัดเวที กสม. พบประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ ๒๘ – ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๙ เพื่อ (๑) เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของ กสม. และสำนักงาน กสม. รวมทั้งเป็นการแนะนำ กสม. ชุดปัจจุบันต่อเครือข่ายในพื้นที่ (๒) รับฟังสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่สะท้อนจากประชาชน และเครือข่ายในพื้นที่โดยตรง เพื่อนำข้อมูลและข้อเสนอแนะที่ได้จากเวทีสาธารณะไปใช้ประกอบการจัดทำรายงานประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศ ตลอดจนหาหรือแนวทางและมาตรการในการแก้ไขปัญหาต่างๆ และ (๓) ประสานความร่วมมือในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกับเครือข่ายต่างๆ พร้อมทั้งการจัดตั้งศูนย์ศึกษาและประสานงานด้านสิทธิมนุษยชน และกลไกในการทำงานร่วมกันระหว่าง กสม. เครือข่ายภาคประชาสังคม และเครือข่ายสถาบันการศึกษา

ทั้งนี้ ในส่วนของข้อมูลสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในปี ๒๕๕๙ ซึ่งสรุปและรวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมเวที กสม. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๓๐๐ คน ได้สะท้อนและมุ่งหวังให้ กสม. และกลไกสิทธิมนุษยชนต่างๆ แก้ไขปัญหาสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้น จำแนกเป็น ๖ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นทรัพยากรป่าไม้และที่ดิน : สืบเนื่องจากการออกกฎหมาย ประกาศ คำสั่ง และนโยบายการพัฒนาต่างๆ ของรัฐ อาทิ คำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ ๖๔/๒๕๕๗ และ ๖๖/๒๕๕๗ แผนแม่บทการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติ การประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และการประกาศเขตพื้นที่ป่าสงวน ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ภาคอีสานต้องประสบกับปัญหาสิทธิในที่ดินทำกิน การถูกบังคับ/ไล่อื้อที่อยู่อาศัย และที่ทำกิน และการเป็นผู้บุกรุกพื้นที่ป่าซึ่งกระทำความผิดทางกฎหมาย (Criminalization)

ประเด็นทรัพยากรน้ำ การสร้างเขื่อน และการทำประมง : สืบเนื่องจากบทเรียนของโครงการ “โขง-ชี-มูล” ซึ่งดำเนินการตั้งแต่ปี ๒๕๓๒ และไม่สามารถบริหารจัดการน้ำได้ตามเป้าหมายที่รัฐบาลกำหนด โดยมีผลกระทบโดยตรงต่อการจัดสรรน้ำไปสู่พื้นที่เกษตรกรรมของประชาชนในพื้นที่ และผลกระทบที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากโครงการฯ อาทิ การเปลี่ยนแปลงระดับน้ำที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ การกระจายตัวของดินเค็ม และการเสื่อมดุลของระบบนิเวศป่าบุงป่าทาม เป็นต้น

ประเด็นเรื่องพลังงานและเหมืองแร่ : สถานการณ์โดยส่วนใหญ่เป็นการดำเนินโครงการพัฒนาพลังงาน และการทำเหมืองแร่โดยไม่มีกระบวนการปรึกษาหารือ การจัดทำรายงานผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมทางสังคม และทางสุขภาพ และการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ จึงทำให้เกิดการคัดค้านมิให้มีการดำเนินการทั้งในส่วนของ การสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน การทำเหมืองแร่โปแตช และโครงการขุดเจาะปิโตรเลียม ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่มีความกังวลต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งมลพิษและสารเคมีซึ่งส่งผลต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

ประเด็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ โครงการพัฒนาขนาดใหญ่ อุตสาหกรรมและผังเมือง : จากกรณีที่รัฐกำหนดให้พื้นที่จังหวัดหนองคาย มุกดาหาร และนครพนม เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ส่งผลให้มีการจัดที่ดินเพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ต้องประสบปัญหาสิทธิในที่ดินทำกิน เนื่องจากการเวนคืนและบังคับให้ออกจากพื้นที่ ประกอบกับการสร้างโครงการขนาดใหญ่ เช่น โรงไฟฟ้า สนามบิน คลังสินค้า และนิคมอุตสาหกรรมต่างๆ เพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ทำให้ชาวบ้านวิตกกังวล

ว่า เขตเศรษฐกิจพิเศษจะส่งผลกระทบต่อทั้งในด้านที่ทำกิน สิ่งแวดล้อม สภาพความเป็นอยู่ และวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป

ประเด็นสิทธิพลเมือง/สิทธิทางการเมือง/สิทธิตามกลุ่มเป้าหมาย (เด็ก ผู้หญิง แรงงาน กรณีการค้ามนุษย์): จากนโยบายการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ที่อาจส่งผลให้เกิดการขยายตัวของเมืองใหญ่ การเปลี่ยนจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมืองย่อมส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคม จึงทำให้ประชากรกลุ่มเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนและภัยต่างๆ อาทิ เด็ก ผู้หญิง ผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงานสัญชาติไทย และแรงงานข้ามชาติ ต้องเผชิญกับภัยต่างๆ เช่น ยาเสพติด ความรุนแรงหรือการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และการแสวงหาประโยชน์ ตลอดจนการเข้าถึงสาธารณสุขไปรษณูปโภคพื้นฐาน และปัญหาแรงงานต่างด้าว เป็นต้น

ประเด็นสิทธิเกษตรกร: ด้วยบริบททางสังคมที่กำลังมีแนวโน้มว่าจะเปลี่ยนแปลงไป จากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรม ทำให้เครือข่ายเกษตรกรกังวลในเรื่องของการไม่มีกลไกทางกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิของเกษตรกรอย่างชัดเจน และกังวลว่าอาชีพเกษตรกรจะสูญหายไป เนื่องจากคนรุ่นหลังลี้วนเข้าสู่ตลาดแรงงานในภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ยังกังวลเกี่ยวกับปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติระหว่างภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม ปัญหาการถูกผูกขาดปัจจัยการผลิตและการตลาดโดยนายทุน รวมถึงปัญหาสารเคมีที่ปนเปื้อนลงสู่แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

นอกจากนี้ ในเวที กสม. พบประชาชน คณะ กสม. และบุคลากรสำนักงาน กสม. ยังได้ศึกษาเรียนรู้รูปธรรมของชุมชนกับวิถีการจัดการตนเอง การดูแลฐานทรัพยากร ตลอดจนการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในรูปแบบต่างๆ ซึ่ง กสม. เห็นความสำคัญในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เนื่องจาก ณ ปัจจุบัน (พฤศจิกายน ๒๕๕๘ เป็นต้นมา) กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิชุมชนและการจัดการทรัพยากรในหลายพื้นที่ จึงเห็นความจำเป็น และความสำคัญที่ชุมชนแต่ละพื้นที่สามารถจัดการหรือสร้างข้อตกลงร่วมกันในพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหา สร้างความปรองดองในการอยู่ร่วมกัน และการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระยะยาว โดยการสร้างความร่วมมือจากฝ่ายต่างๆ ผ่านกลไกการมีส่วนร่วมทั้งจากภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ซึ่งจะทำให้เกิดแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนกว่าการจัดการเป็นรายกรณี ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังกล่าว จะให้คำแนะนำต่อรัฐบาลในการออกกฎกระทรวง หรือเป็นพระราชบัญญัติรับรองและคุ้มครองชุมชนที่มีความพร้อมในการจัดการทรัพยากร ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และพุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่ได้รับรองสิทธิชุมชนไว้ตามมาตรา ๖๖ และ ๖๗ รวมถึงในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๖๑) ซึ่งหน่วยงานต่างๆ จะต้องรับหลักการจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วมไปปฏิบัติ ในฐานะที่ กสม. ได้เป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการประสานความร่วมมือด้านส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และสิทธิมนุษยชนของประชาชน เห็นสมควรให้หน่วยงานต่างๆ ดำเนินการตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และนำรูปแบบการจัดการทรัพยากรร่วมกันของพื้นที่กรณีศึกษาเหล่านี้ เป็นต้นแบบในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

